

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ПИЛИП'ЮК ЯРИНА ВАСИЛІВНА

УДК 336.02:330.341.1](477)(043.3)

**ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ

**дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Львів – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі фінансів, грошового обігу і кредиту Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Коваленко Віктор Миколайович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
професор кафедри фінансів,
грошового обігу і кредиту.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Борнос Вікторія Георгіївна,
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій
„УАБС” Сумського державного університету,
професор кафедри фінансів, банківської справи
та страхування;

кандидат економічних наук, доцент
Костецький Володимир Володимирович,
Тернопільський національний
економічний університет,
доцент кафедри фінансового
менеджменту та страхування.

Захист відбудеться «04» липня 2019 року об 11⁰⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.051.01 Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79008, м. Львів, проспект Свободи, 18, ауд. 115.

З дисертацією можна ознайомитися у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79601, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розісланий «03» червня 2019 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. Б. Демчишак

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Об'єктивна необхідність наукових досліджень теорії і практики інноваційного розвитку економіки та розробка практичних рекомендацій щодо запровадження заходів із запобігання чи зменшення впливу негативних економічних явищ і процесів на фінансову складову інноваційної діяльності підприємств України є особливо гострою в умовах сьогодення. Глобальні тенденції розвитку світової економіки свідчать про зростаючу роль інновацій у формуванні конкурентоспроможності національних економік та їх структурних складових. У зв'язку з цим науково обгрунтоване розуміння процесів, пов'язаних із впровадженням інновацій, має враховуватися в стратегії фінансової діяльності підприємств, галузей, регіонів та економіки в цілому.

Незадовільний стан розвитку науково-технічної сфери, домінування низькотехнологічних виробництв зумовлюють недостатній рівень використання інноваційного потенціалу України. Тому актуалізується необхідність побудови нової концепції розвитку економіки, де інноваційні чинники відіграватимуть вирішальну роль. Реалізація інноваційних резервів, як свідчить світова практика, відіграє особливо важливу роль у зростанні економік провідних країн світу, досвід яких підтверджує, що інновації є не тільки високотехнологічними продуктами, але і фундаментом для набуття знань, умінь та інформації. Відтак саме фінансове забезпечення інноваційного розвитку, набуваючи системного характеру, сприятиме формуванню інноваційних можливостей зростання національної економіки у контексті сучасних світогосподарських тенденцій.

Значний внесок у вивчення проблематики фінансування інноваційної діяльності зробили такі іноземні вчені: А. Градов, П. Друкер, П. Завлін, С. Ільєнкова, М. Кондратьєв, С. Кузнець, Е. Менсфілд, Г. Менш, А. Ніколаєв, Б. Санто, Д. Сахал, Р. Солоу, Б. Твісс, Ж. Тіроль, Р. Фатхутдінов, Р. Форрестер та ін. Питаннями фінансування інноваційних процесів в умовах необхідності формування інноваційної моделі розвитку займалися такі вітчизняні науковці: І. Алексєєв, А. Білюк, В. Боронос, Д. Ванькович, В. Глущенко, Н. Демчишак, Я. Дропа, І. Єпіфанова, І. Жуган, В. Йохна, В. Коваленко, О. Колодізєв, В. Костецький, М. Крупка, О. Мельник, С. Онишко, В. Опарін, Ю. Пасічник, Б. Пшик, І. Рєвак, П. Свідерський, В. Стадник, В. Федосов, З. Юринєць та ін.

Незважаючи на вагомість наявних наукових напрацювань, система фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки потребує подальшого дослідження у напрямі її удосконалення в контексті вимог сьогодення. Зокрема, існує потреба у поглибленні змісту категоріального апарату фінансового забезпечення інноваційного розвитку. Важливим завданням є оптимізація джерел фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні. Подальшого розвитку потребує комплекс питань, пов'язаний із визначенням стану та пошуком пріоритетів у формуванні системи фінансового забезпечення інновацій, що відповідатиме стратегії інноваційного розвитку національної економіки. Зростаючі теоретичні та практичні потреби у вирішенні зазначених питань зумовили актуальність теми дисертації, її мету, завдання та зміст.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота – складова науково-дослідної роботи кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту Львівського національного університету імені Івана Франка за напрямками „Фінансові стратегії розвитку економіки України” (державний реєстраційний номер 0112U004029) та „Формування фінансового потенціалу національної економіки” (державний реєстраційний номер 0116U001677), у межах яких запропоновано модель для визначення рівня ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки України.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі завдання:

- розкрити теоретико-прикладні засади інноваційного розвитку економіки і виявити фактори впливу на нього;
- систематизувати та уточнити наукові підходи до тлумачення понять „фінансове забезпечення”, „фінансове забезпечення інноваційного розвитку”, „система фінансового забезпечення інноваційного розвитку”;
- з'ясувати зміст інституційно-правового забезпечення фінансування інноваційної діяльності в Україні;
- провести структурно-функціональний аналіз системи фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні;
- оцінити структуру та динаміку фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки;
- продіагностувати стан та проблеми фінансового забезпечення інноваційної діяльності на регіональному рівні;
- виявити вплив інновацій на макроекономічні показники національної економіки та запропонувати заходи щодо удосконалення фінансування інноваційної діяльності із врахуванням іноземного досвіду;
- розробити модель оцінювання рівня фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки на основі теорії нечітких множин;
- обґрунтувати концептуальні підходи щодо вдосконалення фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки України.

Об'єктом дослідження є процес фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки.

Предмет дослідження – теоретичні основи та практичні аспекти формування системи фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки України.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано фундаментальні положення економічної теорії, теорії фінансів, загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. За допомогою методів порівняння, систематизації та узагальнення обґрунтовано поняття „фінансове забезпечення інноваційного розвитку”, „система фінансового забезпечення інноваційного розвитку”, „інноваційний розвиток” та „інноваційний потенціал”. На основі методів аналізу

і синтезу досліджено передумови інноваційного розвитку економіки України, а також джерела фінансового забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності. Метод системного аналізу використаний для визначення складових системи фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки України. Системний аналіз і метод порівняння, статистичний аналіз – для вивчення тенденцій фінансування інноваційної діяльності країн світу, Європи, України загалом та Західного регіону зокрема. Метод формалізації та економіко–математичного моделювання використано для розроблення моделі визначення ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки України на основі нечітких множин. Для побудови таблиць, графіків та діаграм використано табличний і графічний методи. Для формування висновків щодо результатів дослідження застосовано також абстрагування та дедуктивний метод.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові монографічні дослідження та статті вітчизняних й зарубіжних вчених, нормативно-правові акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Президента України, ратифіковані Верховною Радою України міжнародні нормативні акти, офіційні дані Державної служби статистики України, дані інформаційно-аналітичних бюлетенів, власні аналітичні розрахунки.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо удосконалення системи фінансового забезпечення інноваційного розвитку в Україні, зокрема:

удосконалено:

– науково-методичні положення щодо вибору стратегічних орієнтирів інноваційного розвитку економіки України, які об'єднано у пріоритетні вектори удосконалення фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки (фінансово-кредитне стимулювання інноваційної діяльності в регіональному аспекті; податкове стимулювання фінансового забезпечення інноваційного розвитку; міжнародні гранти, донори, міжнародні фонди; залучення фінансових ресурсів домогосподарств регіону; юридично-правова підтримка фінансового забезпечення інноваційного розвитку; створення кластерів регіонів з інноваційно-галузевим виробництвом; система підтримки прийняття рішень на всіх етапах фінансового забезпечення; фінансування інноваційно-інвестиційної складової соціального розвитку населення регіону);

– інструментарій обґрунтування управлінських рішень у сфері інноваційної політики на основі: 1) моделювання рівня фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки із застосуванням теорії нечітких множин. За підсумками проведеного дослідження розроблено модель, що дозволяє забезпечити своєчасну обробку якісних та кількісних параметрів для визначення рівня інвестицій в інноваційну діяльність підприємств; 2) ідентифікування впливу витрат на інновації на макроекономічні показники національної економіки; 3) економіко-статистичних методів аналізу структури та динаміки фінансового забезпечення інноваційного розвитку;

– концепцію фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки України в частині пропозицій щодо підвищення ефективності інноваційного

інвестування із врахуванням іноземного досвіду. Вона включає концептуальну мету, засоби удосконалення, організаційну підтримку прийняття рішень, що дасть змогу досягти інноваційного, фінансово-кредитного, соціального та екологічного ефекту;

– науково-практичні підходи до ідентифікації синергетичного ефекту від взаємозв'язку структурних елементів сучасної системи фінансування інноваційної діяльності в Україні, що дає змогу проводити дослідження стану інновацій з метою вироблення відповідної стратегії вирішення проблем дефіциту фінансування наукових розробок;

– термінологію фінансової науки в частині поглиблення тлумачення сутності понять: „інноваційний розвиток”, „фінансове забезпечення інноваційного розвитку”, „система фінансового забезпечення інноваційного розвитку”, „фінансовий потенціал інноваційного розвитку”. Це дозволило виокремити екзогенні та ендогенні фактори впливу на інноваційний розвиток, використання або нейтралізація яких сприятиме розвитку економіки.

набули подальшого розвитку:

– інструментарій діагностування стримуючих чинників у фінансовому забезпеченні інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні із застосуванням економіко-статистичних методів, що дало змогу розробити методичні рекомендації щодо підвищення ефективності управління фінансовим забезпеченням і реалізації інноваційного потенціалу підприємства, регіону та економіки;

– пропозиції щодо прогнозування загальної суми витрат на інноваційну діяльність в Україні на основі теорії ланцюгів Маркова, що враховує стохастичність та випадковість процесів системи. Застосування запропонованих методів прогнозування може бути підґрунтям для формування стратегічних орієнтирів державної політики у сфері інновацій.

– науково-організаційні підходи до регулювання державного фінансування інноваційної діяльності суб'єктів господарювання прямими і непрямими методами, а також банківського інвестиційного кредитування, що, на відміну від наявних напрацювань, сприятиме покращенню результативності фінансування інноваційного розвитку економіки країни;

– інституційно-правове регулювання фінансового забезпечення інноваційної діяльності з метою визначення найдієвіших методів його реалізації (державно-приватне партнерство, краудфандинг, залучення іноземних інвестицій та ін.).

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження визначається пропозиціями та рекомендаціями удосконалення окремих механізмів системи фінансового забезпечення інноваційної діяльності на підприємствах, в регіоні та країні загалом. Висновки та рекомендації щодо фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки на основі удосконаленої моделі визначення рівня фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, а також основні положення стратегії фінансового забезпечення інноваційної діяльності використано у роботі Департаменту економічного розвитку Львівської міської ради (довідка № 23-вих-37 від 28.12.2018 р.). Це сприяє удосконаленню фінансової політики на рівні

регіону та можуть бути основою для формування на інноваційних засадах стратегії соціально-економічного розвитку м. Львова. Результати дослідження, зокрема методичний підхід щодо оцінювання рівня фінансового забезпечення інноваційного розвитку використовується відділом фінансів Мостиської міської ради (довідка № 2.17-1971 від 30.10.2018р.). Дана модель на регіональному рівні може застосовуватись для прогнозування будь-яких економічних процесів, які характеризуються нечіткими зв'язками між вхідними та вихідними параметрами.

Науково-методичні положення дисертації застосовують у навчальному процесі на економічному факультеті Львівського національного університету імені Івана Франка під час викладання дисциплін: „Фінанси”, „Фінанси підприємств”, „Фінансування інноваційної діяльності підприємств”, „Інноваційний розвиток підприємств” (довідка № 4765-Н від 22.10.2015 р.).

Особистий внесок автора. Всі наукові результати, які викладені в дисертаційному дослідженні та виносяться на захист, одержані автором особисто і знайшли відображення в опублікованих працях. Серед наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використано лише ті наукові положення, які є результатом особистих досліджень здобувача.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження пройшли апробацію на: Міжнародній студентсько-аспірантській науковій конференції „Світова економічна криза: причини, наслідки та перспективи подолання” (14–15 травня 2010 р., м. Львів); Всеукраїнській науково-практичній конференції „Перспективи розвитку фінансової системи України” (м. Тернопіль, 19–20 квітня 2012 р.); Міжнародній студентсько-аспірантській науковій конференції „Розвиток економіки України в умовах активізації євроінтеграційних процесів” (м. Львів, 27–28 квітня 2012 р.); XV Міжнародній науково-практичній конференції аспірантів і студентів „Проблеми розвитку фінансової системи України в умовах глобалізації” (м. Сімферополь, 20–23 березень 2013 р.); I Всеукраїнській науково-практичній конференції „Потенціал стійкого розвитку та фінансова безпека соціально-економічних систем” (м. Сімферополь – смт. Гурзуф, 17–18 жовтня 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції „Реформування економіки України: ефективне виробництво, конкурентні регіони, макроекономічна рівновага” (м. Київ, 30–31 жовтня 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції „Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку європейських країн” (м. Черкаси, 31 жовтня 2014 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції „Економіка. Інновації. Управління” (м. Харків, 14–15 листопада 2014 р.); Четвертій міжнародній науково-практичній конференції пам'яті почесного професора ТНТУ, академіка НАН України Чумаченка Миколи Григоровича „Інноваційні аспекти ресурсокористування” (м. Тернопіль, 27 березня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції „Економіка в контексті інноваційного розвитку: стан та перспективи” (м. Ужгород, 12–13 лютого 2016 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції „Менеджмент, фінанси та аудит: теоретичні підходи та практичні аспекти розвитку” (м. Одеса, 9–10 червня 2017 р.); XXXIII науково-практичній конференції „Інновації майбутнього” (м. Нью-Йорк, 8 листопада 2018 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 26 наукових праць загальним обсягом 11,78 друк. арк. (9,12 друк. арк. належить особисто автору), з них: 1 монографія у співавторстві, 12 статей – у наукових фахових виданнях України (в тому числі 3 статті у наукових журналах, що індексуються у міжнародних наукометричних базах даних), 1 стаття у зарубіжному виданні та 12 публікацій апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота викладена на 260 сторінках друкованого тексту, у тому числі основний текст – 202 сторінок. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 233 позицій та 8 додатків; містить 21 таблиці і 23 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету й основні завдання, предмет та об'єкт дослідження, теоретичну і практичну бази дослідження, відображено наукову новизну, практичне й теоретичне значення отриманих результатів.

У **першому розділі „Теоретичні основи фінансового забезпечення інноваційного розвитку”** розкрито теоретичні засади інноваційного розвитку економіки; розвинуто понятійний апарат, що стосується фінансування інноваційної діяльності; виділено основні блоки факторів впливу на інноваційний розвиток економіки України – екзогенні та ендогенні по відношенню до національної економіки; досліджено інституційно-правову складову фінансового забезпечення інноваційної діяльності.

Виділено ресурсообмежуючі фактори впливу на інноваційний розвиток економічної системи, а саме: доступ до інформаційних, фінансово-інвестиційних, природніх (екологічний аспект) та інших видів ресурсів для здійснення інноваційної діяльності (рис.1). Такому виду факторів притаманна як екзогенна, так і ендогенна природа, а їх вплив на інноваційну складову конкретного підприємства та економіки в цілому носить як об'єктивний, так і суб'єктивний характер. Обґрунтовано тлумачення фінансового забезпечення як процесу покриття виробничих, інноваційних та інших витрат суб'єктів економіки за рахунок централізованих і децентралізованих фінансових ресурсів.

Аналіз теоретико-прикладних засад економічного розвитку країни, а також систематизація наукових підходів до тлумачення поняття „системи фінансового забезпечення інноваційного розвитку”, дали змогу вдосконалити дане визначення, під яким запропоновано розуміння його сутності як сукупності фінансових відносин нормативно-правового та договірнього характеру з приводу формування та використання фінансових ресурсів інноваційного призначення.

Фінансовий потенціал інноваційного розвитку запропоновано розглядати як фінансові можливості забезпечення інноваційного розвитку, що визначаються обсягами фінансових ресурсів інноваційного спрямування та ефективністю їх використання. Процес формування фінансового потенціалу економіки, як і окремого господарюючого суб'єкта, базується на науково-технічному та освітньому потенціалах, які є матеріальною та інтелектуальною (нематеріальною) основою для формування інноваційного потенціалу.

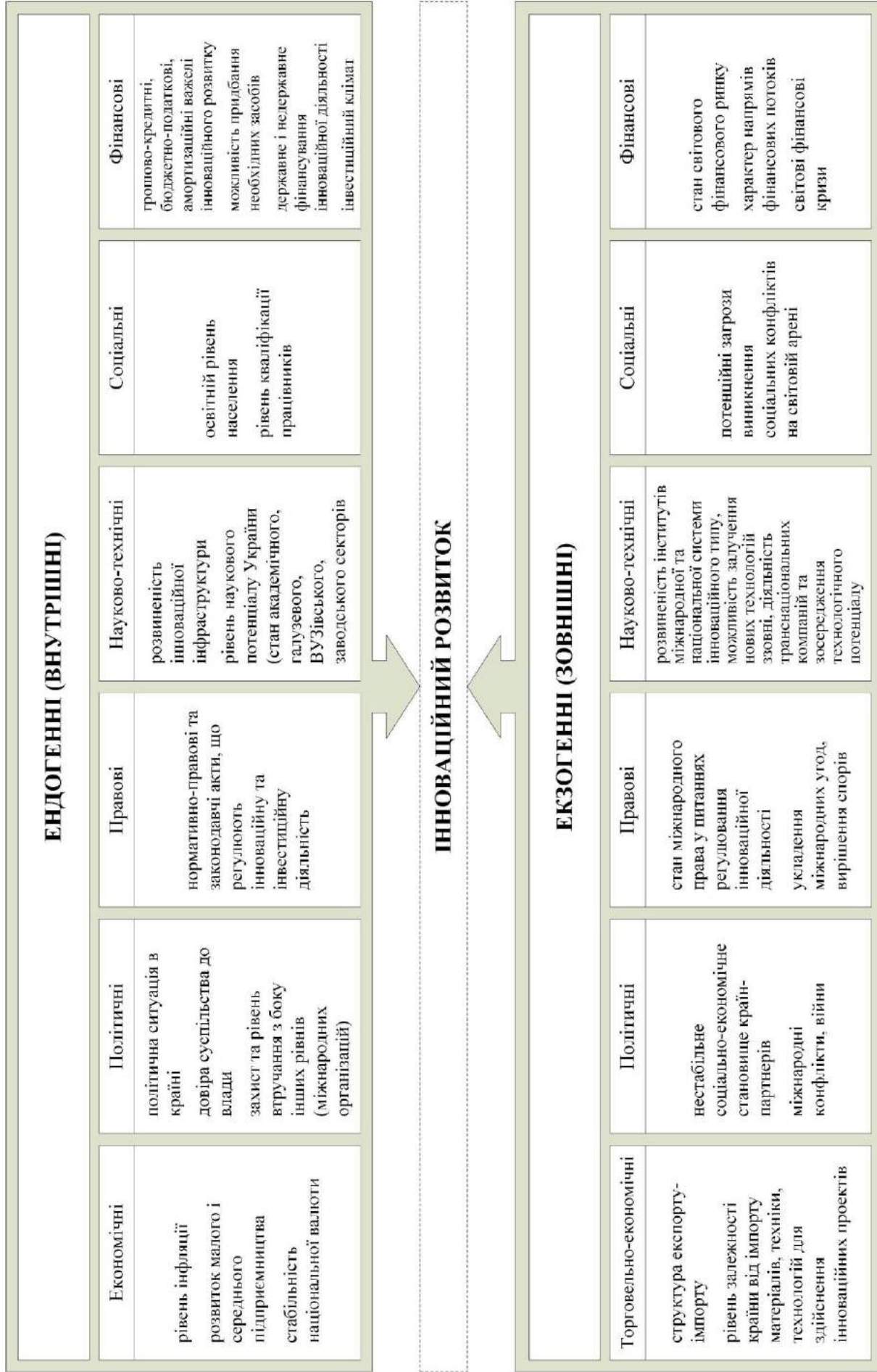

Рис. 1. Фактори впливу на інноваційний розвиток економіки України
Джерело: побудовано автором

Під інноваційним потенціалом запропоновано розуміти економічні можливості (матеріальні, технічні, кадрові, інфраструктурні, фінансові) окремого підприємства, галузі й економіки загалом щодо розробки нових товарів, послуг, технологій та їх впровадження у господарську діяльність.

Стан використання фінансових ресурсів на інновації підтверджує тезу, що практично всі їх джерела в економіці України мають значні резерви незадіяних можливостей, це зумовлює необхідність розробки та реалізації нової концепції фінансового забезпечення інноваційного розвитку. Для активізації та підвищення результативності інноваційних процесів відбувається пошук джерел фінансування інноваційної діяльності та мобілізації незадіяних досі фінансових резервів.

Виявлено, що законодавче стимулювання інноваційної діяльності та створення сприятливого для високотехнологічних галузей інституційно-правового середовища є дієвим механізмом державного впливу на забезпечення інноваційного розвитку національної економіки.

З'ясовано, що інноваційний процес в принципі неможливий без основних учасників: науки (представленої суб'єктами наукової діяльності), бізнесу (який уособлюють суб'єкти підприємницької діяльності) та держави (представленої органами влади). Спільна робота бізнесу, науки і влади в реалізації інновацій сприятиме розвитку нових форм фінансування, стимулюватиме підприємницьке мислення і сприятиме впровадженню сучасних методів управління.

У другому розділі „**Особливості та проблеми організації фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки України**” проведено аналіз складових системи фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні, розкрито світові та вітчизняні тенденції фінансування інноваційної діяльності; здійснено оцінку стану та динаміки фінансового забезпечення інноваційного розвитку, проведена діагностика фінансування інноваційної діяльності на загальнодержавному і регіональному рівнях економіки.

У системі фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні в частині її суб'єктів та об'єктів (рис. 2) виділено: державні фінансові інститути, об'єкти фінансування та недержавні агенти. Вказано на недоцільність застосування податкових пільг на початкових етапах інноваційного процесу в умовах нестабільності фінансової сфери та хронічного дефіциту бюджету України. Доведено, що основною перешкодою для впровадження пільг в інноваційному секторі є потенційна можливість уникнення податків підприємствами, що не мають відношення до інноваційних процесів в економіці.

Упродовж 2007–2017 рр. мали місце значні коливання загальних обсягів інноваційних витрат. Зокрема, за 2015–2016 рр. загальна сума витрат на інноваційну діяльність мала тенденцію до збільшення, проте, у 2017 р. відбулося значне скорочення даного показника – із 23229,5 млн. грн. у 2016 р. до 9117,5 млн. грн. у 2017 р. Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності є власні кошти підприємств – у період 2010–2015 рр. спостерігалася стабільна тенденція до збільшення частки власних ресурсів підприємств у загальній сумі витрат на інновації – із 59,4% у 2010 р. до 97,2% у 2015 р. Однак, вже із 2015 по 2017 р. відбувається скорочення частки власних коштів підприємств на інновації.

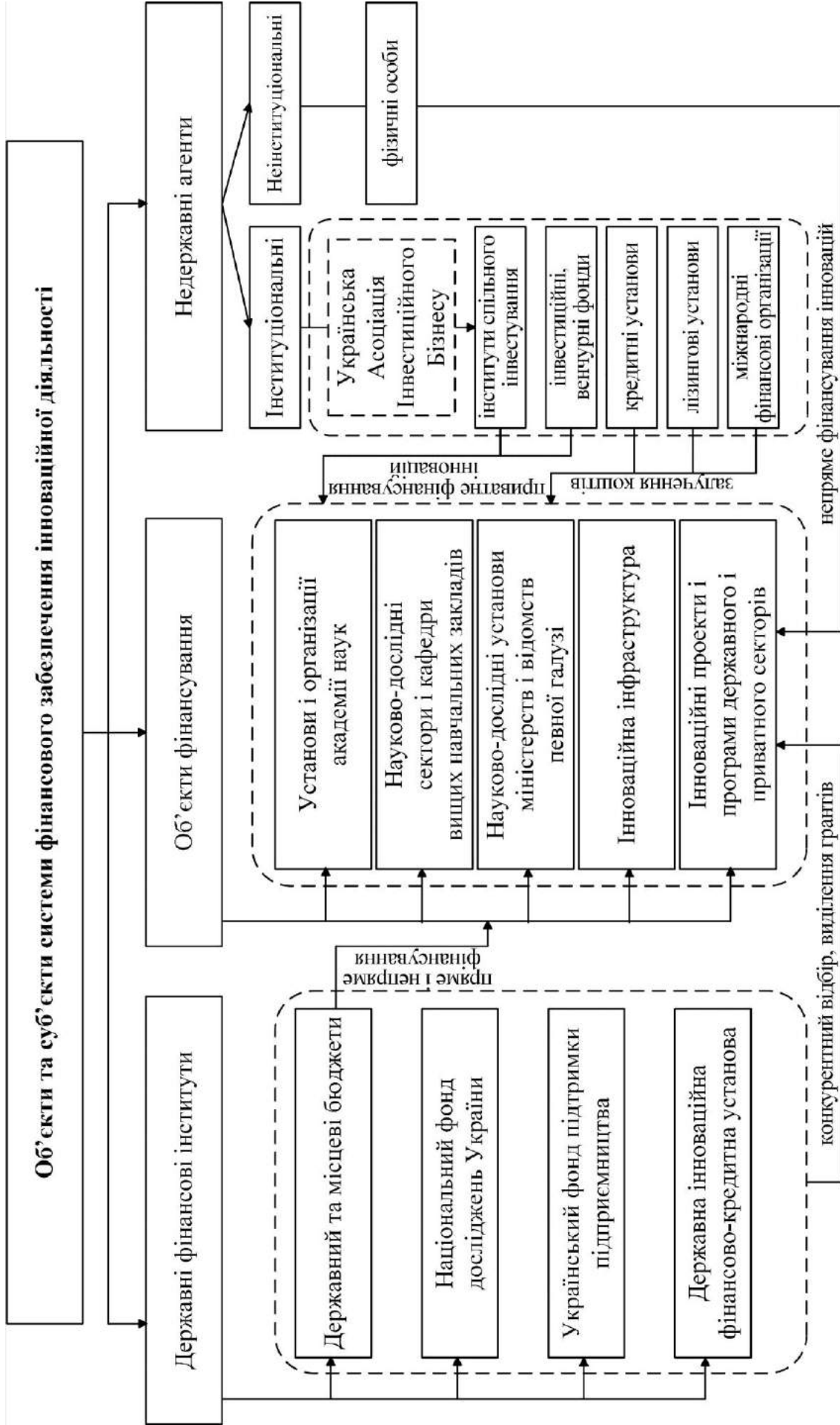

Рис. 2. Організаційна структура фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні
 Джерело: побудовано автором

У 2017 р., порівняно з 2013 р., різко скоротилося фінансування інноваційної діяльності іноземними інвесторами – із 13,1% до 1,9%. Загальний обсяг фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств у 2015 р. становив 13813,7 млн. грн. або 0,7% ВВП проти 7695,9 млн. грн. (0,5% ВВП) у 2014 р. У порівнянні з 2016 р. у 2017 р. обсяг фінансування інноваційної діяльності зменшився до 9117,54 млн. грн., при цьому частка фінансування інноваційної діяльності у співвідношенні до ВВП зменшилася з 1,0% до 0,3%. Кількість підприємств, що впроваджували інновації у 2015–2017 рр., різко скоротилася.

Визначено, що промислові підприємства стикаються із значними труднощами щодо залучення зовнішніх інвестицій для фінансування власних НДДКР, оскільки банки та інвестори не схильні до ризиків. Як наслідок, підприємства в Україні переорієнтовуються на короткострокову та малоризиковану інноваційну діяльність, тоді як довготермінові, інноваційні проекти з високим ступенем ризику скорочуються в першу чергу.

Акцентовано, що погіршення економічної ситуації у країні, дефіцит бюджетного ресурсу на підтримку регіонального розвитку спричинили загострення внутрішніх проблем кожного регіону та порушення міжрегіональних зв'язків. Упродовж останніх років в Україні зростає диференціація регіонів за рівнем соціально-економічного розвитку, збільшується кількість проблемних.

Запропоновано проводити оцінку рівня ефективності (економічної віддачі) інновацій на основі співвідношення обсягів реалізованої інноваційної продукції та фінансування витрат на інновації. Використання такого показника дозволить порівнювати економічну віддачу інновацій по окремих товарах, підприємствах, галузях, територіях (областях, районах) та економіках країн світу.

На основі проведеного аналізу виявлено, що середній показник економічної ефективності (віддачі) інновацій західного регіону України у 2012–2017 рр. становить: 3,15 – Львівська обл., 4,56 – Івано-Франківська обл., 6,55 – Тернопільська обл. Результати аналізу показали, що у Львівській обл. протягом 2012–2015 рр. спостерігалася тенденція до збільшення даного показника, а у 2017 р. – зниження, в той час як в Івано-Франківській та Тернопільській областях впродовж аналізованого періоду спостерігається різке коливання показника економічної ефективності інновацій. Дані показники відображають узагальнений по окремому регіону стан інноваційної діяльності, її рівень та динаміку у порівнянні з іншими регіонами України. Більш детальний аналіз, за наявності статистичних даних, дозволить визначити найбільш перспективні галузі та види продукції, що заслуговують пріоритетного фінансування. Результати інноваційної діяльності трьох областей західного регіону України свідчать про відтік іноземних інвестицій та пасивність вітчизняних інвесторів. Згідно даних Державної служби статистики власні кошти підприємств в частині прибутку та амортизації є сьогодні практично єдиним джерелом фінансування інновацій.

Встановлено, що соціально-економічний розвиток більшості регіонів характеризується скороченням промислового виробництва, відтоком інвестиційного капіталу, нестійкою експортною динамікою, скороченням промислового будівництва, погіршенням ситуації на ринку праці, що викликає падіння доходів та звуження внутрішнього ринку.

У третьому розділі „Оптимізація фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки України” визначено вектори удосконалення фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки; розроблено модель визначення рівня фінансового забезпечення інноваційного розвитку України; за результатами аналізу іноземного досвіду запропоновано узагальнений підхід (концепцію) вдосконалення фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки України.

На основі здійсненого аналізу теоретико-прикладних засад економічного розвитку економіки України, виявлених факторів, що впливають на даний процес, а також за результатами аналітичного та статистичного аналізу розроблено блок-схему удосконалення фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки (рис. 3). Задля виконання поставлених цілей пропонується створити при виконавчих органах влади регіональні та місцеві центри з організаційної та фінансової підтримки науково-технічних та організаційно-економічних новацій. До їх функцій повинні входити моніторинг, консультування з питань інвестиційно-інноваційного розвитку бізнесу, а також координація зусиль щодо надання допомоги середньому та малому бізнесу, налагодження кооперативних зв'язків, підтримка у придбанні технологій, захист прав інтелектуальної власності, залучення коштів на фундаментальні дослідження і розробки.

Проаналізовано вплив витрат інноваційного спрямування на макроекономічні показники національної економіки (ВВП України, ВВП в розрахунку на одну особу) на основі кореляційно-регресійного аналізу. З проведеного регресійного аналізу було визначено, що коефіцієнт детермінації для загальної суми витрат на інновації та ВВП України становить 0,77. Рівняння регресії для загальної суми витрат на інновації та ВВП України (результуючий показник y):

$$y = 61,797x + 846247 \quad (1)$$

Відповідно коефіцієнт кореляції становить 0,65, що вказує на достатній кореляційний зв'язок між показниками. Коефіцієнт еластичності загальної суми витрат на інновації та ВВП України становить 0,47. Це вказує на пряму залежність, тобто якщо обсяг загальної суми витрат на інновації зросте на 10%, то обсяг ВВП України зросте на 4,7%.

Рівняння регресії для загальної суми витрат на інновації та ВВП в розрахунку на 1 особу (результуючий показник y) має вигляд:

$$y = 1,5266x + 17614 \quad (2)$$

Коефіцієнт еластичності загальної суми витрат на інновації та ВВП в розрахунку на одну особу становить 0,51. Тобто, при збільшенні обсягу витрат на інновації на 10% обсяг ВВП в розрахунку на одну особу зросте на 5,1%. Проведені дослідження підтверджують доцільність збільшення обсягу витрат на інновації в національній економіці.

Для розробки моделі визначення рівня фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки запропоновано застосовувати інструментарій на основі нечітких множин та визначати основні чинники, які мають найвищий коефіцієнт впливу на визначальний інтегральний параметр моделі.

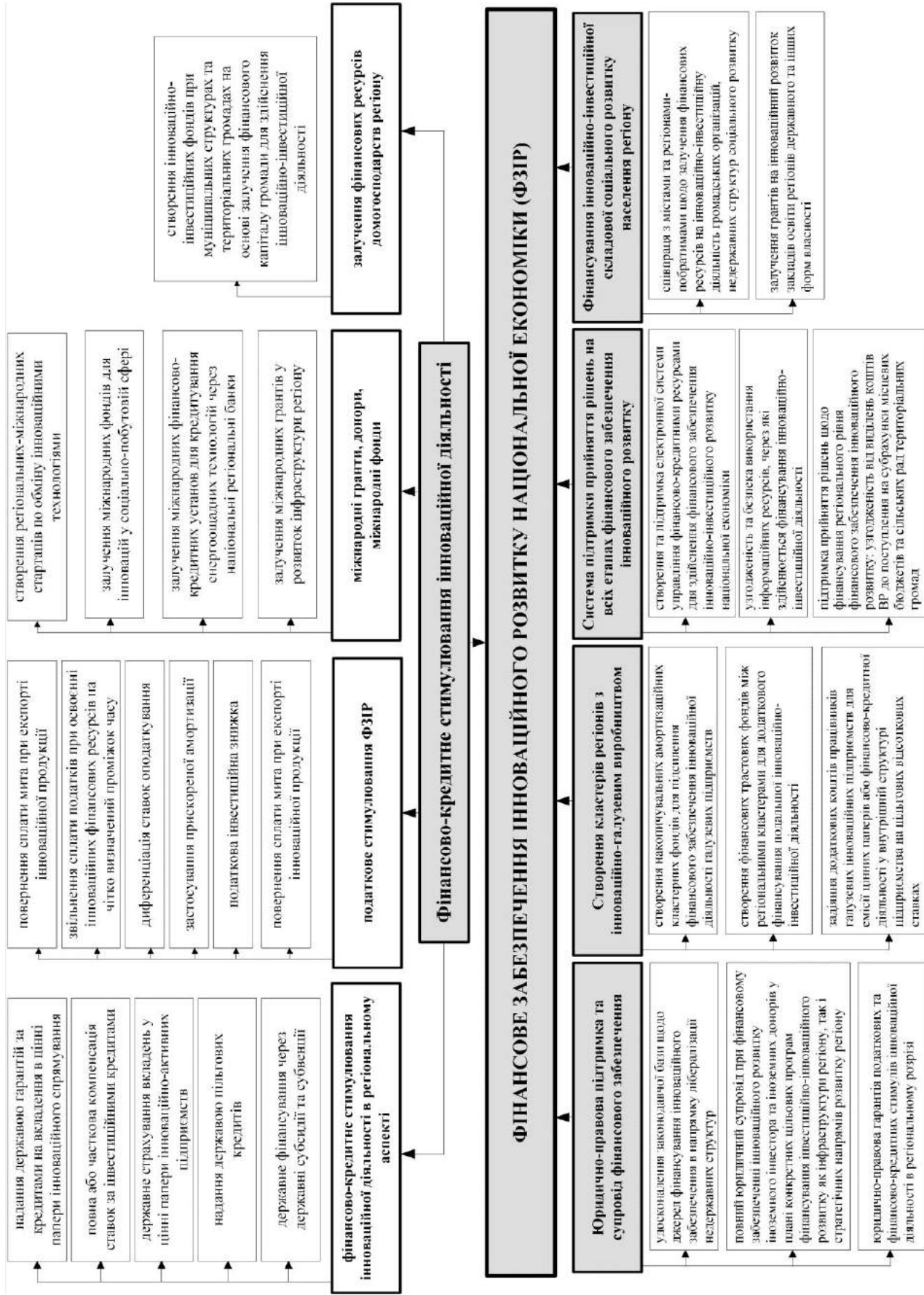

Рис. 3. Структурно-логічна схема удосконалення фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки

Джерело: запропоновано автором

У математичному представленні нечітка множина оцінювання рівня ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки набуде вигляду: $y_1(x_1, x_2, x_3, x_4, x_5, x_6)$ – зовнішні чинники ФЗІРНЕ; $y_2(x_7, x_8, x_9, x_{10}, x_{11}, x_{12}, x_{13})$ – внутрішні чинники ФЗІРНЕ; $y_3(x_{14}, x_{15}, x_{16}, x_{17})$ – альтернативні джерела фінансування інноваційної діяльності національної економіки; $y_4(x_{18}, x_{19})$ – рівень створення інноваційних кластерів та об'єднань. Вихідним параметром нечіткої моделі буде: $Z=(y_1, y_2, \dots, y_3, y_4)$ – рівень фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки. Формування можливих меж моделі оцінювання рівня ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки: Z_1 – низький (від 0 % до 20 %); Z_2 – нижче середнього (від 20 % до 40 %); Z_3 – середній (від 40 % до 60 %); Z_4 – вище середнього (60% до 80%); Z_5 – високий (80% до 100%). Отримані результати засвідчили, що рівень ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки (Z) рівний 0,5, що згідно шкали відповідає середньому рівню (від 40% до 60%).

Вихідний інтегрований показник Z можливо покращити за рахунок підсилення як зовнішніх, так і внутрішніх джерел фінансування, а саме параметр y_1 можливо підвищити через залучення коштів бюджетних інституцій (зараз відповідає 35.1%), покращення співпраці з іноземними інвесторами (кошти іноземних джерел в інноваційному фінансуванні наразі лише 18%), покращення фінансування венчурного капіталу національними підприємствами та компаніями, задіяння пайових внесків іноземних інвесторів, а y_2 – за рахунок покращення рівня залучення власних фінансових коштів підприємства, бізнес-структур, покращення мобілізації внутрішніх резервів, виручки від реалізації окремих видів майна, залучення коштів від емісії цінних паперів дасть змогу значно підвищити фінансування інноваційної діяльності. Застосування коштів позабюджетних фондів, кредитних установ, співпраця з іноземними інвесторами та фондами з можливістю цільового застосування в інноваційній діяльності венчурного капіталу дозволить підняти вхідний параметр y_2 до високого рівня, що відповідає шкалі (80–100%).

Запропонована модель оцінювання рівня фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки дозволяє вирішувати питання узгодження кількісних та якісних чинників дослідження фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки та може бути адаптована як на окремому підприємстві, так і на регіональному рівні, макрорівнях, при відповідних доповненнях та уточненнях вхідних та проміжних модулів розробленої моделі для моніторингу освоєння інвестиційних та інноваційних ресурсів.

У результаті проведених розрахунків та моделювання систематизовано пропозиції щодо удосконалення фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки через формування концепції фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки України із врахуванням іноземного досвіду, яка передбачає досягнення мети, концептуальних цілей та виконання завдань шляхом реалізації запропонованих засобів удосконалення фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки. У розробленій

концепції удосконалення фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки запропоновано: посилити організаційну підтримку державних інституцій, суттєво збільшити частку держави у фінансуванні інноваційної діяльності.

Здійснено прогнозування фінансового забезпечення інноваційної діяльності України за допомогою застосування ретроспективного аналізу на основі теорії ланцюгів Маркова, яка враховує стохастичність та випадковість процесів досліджуваної системи. Фінансування інноваційного розвитку національної економіки, як показало дослідження, не є системним, мають місце випадкові чинники, що впливають на хід даного процесу. Результати проведеного прогнозування показали, що з найбільшою ймовірністю 0,2 загальна сума витрат на інноваційну діяльність зможе мати чітку позитивну динаміку до збільшення фінансування лише з 2024 року.

Впровадження запропонованих підходів щодо удосконалення фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки дозволить підвищити конкурентоспроможність вітчизняних підприємств на європейському та світовому ринку.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі розкрито теоретичні та практичні аспекти інноваційного розвитку підприємств, окремих регіонів та економіки в цілому, виявлено світові та вітчизняні тенденції в інноваційній діяльності, досліджено стан впровадження інновацій та інституційно-правове забезпечення інноваційної діяльності, розроблено концептуальні підходи щодо системного забезпечення фінансування інноваційного розвитку.

За результатами дослідження зроблено такі висновки:

1. Розкрито сучасні методи теоретичних досліджень, фундаментальні принципи, на яких базується розвиток теорії економічного розвитку та визначено чинники впливу на інноваційну діяльність. У цьому контексті економічне зростання розглядаємо в першу чергу як процес кількісного збільшення та якісного покращення інноваційних продуктів.

2. Систематизовано концептуальні підходи до розуміння фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки. Зокрема, конкретизовано поняття „фінансове забезпечення”, „інноваційний розвиток”, „фінансове забезпечення інноваційного розвитку”, „система фінансового забезпечення інноваційного розвитку”. На основі поєднання сутнісних характеристик економічного та інноваційного розвитку (як процесу, системи, механізму) та на основі аналізу публікацій науковців виділено два основних блоки факторів, що впливають на інноваційний розвиток економіки України – екзогенні (зовнішні) та ендогенні (внутрішні) по відношенню до національної економіки.

3. З'ясовано, що інституційно-правове забезпечення інноваційної діяльності в Україні знаходиться у стані значних організаційних та нормативно-правових змін. Зміст чинного законодавства України в інноваційній сфері та практика його застосування показують, що за останні роки сталися певні позитивні зміни, спостерігається збільшення масиву правових норм та управлінських рішень на загальнодержавному і місцевому рівнях. Проте, для переходу економіки країни

на інноваційний європейський шлях розвитку необхідно прямувати по шляху демократизації управління сферою інновацій.

4. Виділено у переліку основних суб'єктів організаційної структури фінансового забезпечення інноваційної діяльності: державні фінансові інститути і фонди національного, регіонального та муніципального значення, державні інноваційні фінансово-кредитні установи та недержавні агенти (корпорації, інвестиційні та венчурні фонди, страхові компанії, некомерційні організації, кредитні установи, а також фізичні особи). Вони здійснюють як пряме (безпосереднє), так і непряме (опосередковане) фінансування інновацій, яке, таким чином, носить змішаний характер.

5. Визначено, що структура та динаміка фінансового забезпечення інноваційної діяльності характеризується: скороченням фінансування інноваційної діяльності іноземними інвесторами (за період 2013–2016 рр.) із збільшенням цього показника у 2017 р. до 1,9% у загальній сумі витрат на інновації.; збільшенням обсягу фінансування середньострокових пріоритетів у 2017 р. (однак, це не відображає особливостей цінової політики в Україні за останні два роки); зменшенням кількості інноваційно активних підприємств у всіх технологічних секторах промисловості за рахунок зменшення загальної кількості підприємств, що займалися інноваційною діяльністю; незначним фінансовим забезпеченням державою інноваційної діяльності, який майже не впливає на загальний розвиток інноваційної діяльності.

Встановлено, що традиційні форми фінансування інноваційної діяльності перебувають під загрозою і в багатьох випадках є недієвими. Фінансування інноваційної діяльності відбувається повільно внаслідок складної політичної, економічної ситуації, недосконалості законодавчої бази з однієї сторони, і складності самого процесу організації впровадження інновацій – з іншої. Це пояснюється незначним напрацюванням методик, невідповідністю сучасним вимогам правової, фінансової й податкової баз.

6. Проведено діагностування стану фінансового забезпечення інноваційної діяльності на рівні окремих регіонів, що свідчить про значні відмінності в організації фінансування інновацій та досягнутих рівнях ефективності. Існує також проблема у залученні коштів венчурних фондів безпосередньо в інновації, які, як показує дослідження, схильні вкладати в будівництво, переробку сільгосппродукції, харчову промисловість, роздрібну торгівлю, тобто у галузі, що мають стійкі ринки збуту. Основним джерелом фінансування інновацій, як на рівні регіонів, так і в цілому по Україні, на сьогодні залишається самофінансування.

7. Виявлено вплив інновацій на макроекономічні показники національної економіки та розроблено блок-схему удосконалення фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки, у якій кожний блок відображає окремий вектор удосконалення фінансового забезпечення та фінансового стимулювання інноваційної діяльності.

8. Розроблено модель оцінювання рівня фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки України на основі використання елементів теорії нечіткої логіки, що передбачає визначення рівнів ефективності в рамках запропонованої шкали лінгвістичних термів в залежності від кількісних та

якісних параметрів фінансування інноваційної діяльності, таких як: власні кошти підприємства, мобілізація внутрішніх резервів, виручка від реалізації окремих видів майна та інших активів, а також зовнішніх джерел фінансування інноваційної діяльності, таких як: кошти бюджетів та позабюджетних фондів, комерційні та інші кредити, іноземні інвестиції, венчурний капітал. Крім того, враховується якісний параметр – політична воля державних інституцій для застосування альтернативних джерел фінансування інноваційної діяльності, а також рівень створення інноваційних кластерів та об'єднань.

9. Обґрунтовано концепцію вдосконалення фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки України із врахуванням іноземного досвіду, яка передбачає досягнення мети, концептуальних цілей та виконання завдань шляхом реалізації запропонованих засобів удосконалення фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки. Аргументовано, що імплементація іноземного досвіду, зокрема країн Європейського Союзу, сприятиме суттєвому покращенню фінансового забезпечення, особливо щодо активізації недержавних форм фінансування інноваційної діяльності. Реалізація запропонованої концепції дозволить покращити стан економіки (виробництва, фінансово-кредитної та соціальної сфери).

Отримані наукові результати, рекомендації та пропозиції сприятимуть підвищенню рівня фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки та формуванню конкурентних переваг країни в умовах євроінтеграції.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Аблязова С.А., Артус М. М., Біттер О. А. та ін. Фінансова безпека держави в умовах глобалізації: колективна монографія / за ред. О.А. Біттера, А.Р. Дуба. Львів: Ліга-Прес, 2014. 172 с. – 7,2 д.а (автору належить 0,71 д.а., Розділ 3.2 „Інновації як чинник підвищення фінансової безпеки держави”, С. 104–118).

Статті у наукових фахових виданнях України:

2. Пилип'юк Я. В. Фінансовий потенціал інноваційного розвитку: теоретичний аспект. Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції : зб. наук. праць. Київ : СЕУ; Рівне : НУВГП, 2014. Вип. XX, № 3 (Ювілейний). С. 172–179. – 0,42 д.а.

3. Пилип'юк Я. В. Організаційно-економічні проблеми фінансування інноваційної діяльності в Україні. Культура народів Причерномор'я. Сімферополь, 2013. С.18–22. – 0,47 д.а.

4. Пилип'юк Я. В. Нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності в Україні. Науковий збірник. Формування ринкової економіки. Львів, 2012. Вип. 26. Частина 2. С. 106–114. – 0,85 д.а.

5. Пилип'юк Я. В. Інновації як чинник фінансової безпеки. Науковий збірник. Формування ринкової економіки. Львів, 2014. Вип. 31 (Част. 2). С. 141–145. – 0,46 д.а.

6. Пилип'юк Я. В. Порівняльний аналіз регіональної інноваційної діяльності в Україні (на прикладі Львівської, Івано-Франківської та Тернопільської областей). Науковий збірник. Формування ринкової економіки. Львів, 2018. Вип. 40. Част. 2. С. 89–97. – 0,56 д.а.

7. Пилип'юк Я. В., Полянчич Т. М. Аналіз фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки. Економіка і регіон. Полтава, 2015. №5 (54). С. 104–108. – 0,40 д.а. (автору належить 0,29 д.а., в яких визначено основні проблеми, що впливають на інноваційний розвиток).

8. Пилип'юк Я. В. Концептуалізація стратегічних пріоритетів інноваційного розвитку економіки України. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Гроші, фінанси і кредит. Запоріжжя, 2017. Вип.3(09). С. 129–134. – 0,62 д.а.

9. Пилип'юк Я. В., Федішин І. Б. Діагностика проблем фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні [Електронний ресурс] Соціально-економічні проблеми і держава. 2014. Вип. 2 (11). С. 142–153. – 0,68 д.а. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2014/14fibdvu.pdf>. (автору належить 0,39 д.а., в яких визначено основні державні та недержавні джерела фінансування інноваційної діяльності, запропоновано шляхи їх удосконалення).

10. Пилип'юк Я. В., Полянчич Т. М., Федішин І. Б. Трансфер технологій як метод підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Миколаїв, 2015. №2 (5). С. 134–140. – 0,45 д.а. (автору належить 0,26 д.а., в яких досліджено вплив інновацій на рівень конкурентоспроможності підприємств).

Статті у наукових фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз:

11. Пилип'юк Я. В. Концептуалізація сутності інноваційного розвитку держави. Бізнес-інформ. Харків, 2014. № 9. С. 109–114. – 0,65 д.а.

12. Пилип'юк Я. В. Теоретичні засади процесу визначення сутності фінансового забезпечення інноваційного розвитку. Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. Львів: РВВ НЛТУ України, 2015. Вип. 25.4. С. 253–258. – 0,45 д.а.

13. Пилип'юк Я. В. Удосконалення методики оцінки ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки України. Бізнес-інформ. Харків, 2018. № 10. С. 109–116. – 0,58 д.а.

Статті у періодичних наукових виданнях іноземних держав:

14. Yaryna Pylypyuk, Iryna Fedyshyn. Mechanism of Financial Support of Innovative Activities in Ukraine. International Journal of Economics and Society. USA, 2015. Vol. 1, Issue 2. pp. 169–175. – 0,53 д.а. (автору належить 0,27 д.а., в яких розглянуто систему фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

15. Пилип'юк Я. В., Полянчич Т. М., Федішин І. Б. Аналіз впливу елементів фінансової системи України на об'єкти інноваційної діяльності [Електронний

ресурс]. Соціально-економічні проблеми і держава. 2015. Вип. 2 (13). С. 245–252. – 0,62 д.а. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2015/15fiboid.pdf>. (автору належить 0,25 д.а., в яких подано визначення системи фінансування інноваційної діяльності та здійснено характеристику основних її елементів та подано пропозиції щодо покращення методів фінансування інноваційного розвитку).

16. Пилип'юк Я. В. Оцінка податкового навантаження на платника в умовах світової економічної кризи. *Світова економічна криза: причини, наслідки та перспективи подолання*. Міжнародна студентсько-аспірантська наукова конференція (14–15 травня 2010 р., м. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка). Львів, 2010. С.432–433. – 0,24 д.а.

17. Пилип'юк Я. В. Податково-бюджетне стимулювання інноваційної діяльності в Україні. *Розвиток економіки України в умовах активізації євроінтеграційних процесів*. Міжнародна студентсько-аспірантська наукова конференція (27–28 квітня 2012, м. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка). Львів, 2012. С. 264–266. – 0,15 д.а.

18. Пилип'юк Я. В. Роль держави у регулюванні інноваційної діяльності в Україні. *Проблеми розвитку фінансової системи України в умовах глобалізації*. XV Міжнародна науково-практична конференція аспірантів і студентів (20–23 березня 2013, м. Сімферополь: ТНУ імені В. І. Вернадського). Сімферополь, 2013. С. 100 – 0,08 д.а.

19. Пилип'юк Я. В. Інноваційний потенціал – основа інноваційного розвитку. *Потенціал стійкого розвитку та фінансова безпека соціально-економічних систем*. I Всеукраїнська наук.-практ.конференція (17–18 жовтня 2013, м.Сімферополь, смт.Гурзуф). Сімферополь, 2013. С. 161–164. – 0,19д.а.

20. Пилип'юк Я. В. Інноваційний розвиток – умова забезпечення конкурентоспроможності економіки. *Реформування економіки України: ефективне виробництво, конкурентні регіони, макроекономічна рівновага*. Міжнародна науково-практична конференція (30–31 жовтня 2014, м. Київ). Київ, 2014. С. 115–117. – 0,17 д.а.

21. Пилип'юк Я. В. Зарубіжний досвід фінансування інноваційної діяльності. *Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку європейських країн*. Міжнародна науково-практична конференція (31 жовтня 2014, м. Черкаси). Черкаси, 2014. С. 47–49. – 0,14 д.а.

22. Пилип'юк Я. В. Сутність фінансового забезпечення інноваційного розвитку. *Економіка. Інновації. Корпоративне управління*. Всеукраїнська науково-практична конференція (14–15 листопада 2014, м. Харків). Харків, 2014. С. 431–435. – 0,18 д.а.

23. Пилип'юк Я. В. Фінансовий потенціал інноваційного розвитку. *Інноваційні аспекти ресурсокористування*. Четверта міжнародна науково-практична конференція пам'яті почесного професора ТНТУ, академіка НАН України Чумаченка Миколи Григоровича (27 березня 2015, м. Тернопіль). Тернопіль, 2015. С. 15–16. – 0,17 д.а.

24. Пилип'юк Я. В. Шляхи підвищення ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку в Україні. *Економіка в контексті інноваційного розвитку: стан та перспективи*. Міжнародна науково-практична

конференція (12-13 лютого 2016, м. Ужгород). Ужгород, 2016. С. 29–31. – 0,23 д.а.

25. Пилип'юк Я. В. Банківське інвестиційне кредитування інноваційної діяльності в Україні. *Менеджмент, фінанси та аудит: теоретичні підходи та практичні аспекти розвитку*. Всеукраїнська науково-практична конференція (9–10 червня 2017, м. Одеса). Одеса, 2017. С. 46–50. – 0,24 д.а.

26. Коваленко В. М., Пилип'юк Я. В. Інноваційні моделі розвитку країн світу. *Інновації майбутнього*. XXXIII науково-практична конференція (8 листопада 2018, м. Нью-Йорк). Нью-Йорк, 2018. С. 26–29. – 0,2 д.а. (автору належить 0,1 д. а., у яких досліджено інноваційні моделі розвитку зарубіжних країн).

АНОТАЦІЯ

Пилип'юк Я. В. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку економіки України – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2019.

Дисертацію присвячено розробленню теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки України. Обґрунтовано концептуальні підходи та розкрито теоретичні основи інноваційного розвитку економіки, виділено основні блоки факторів впливу на інноваційний розвиток економіки України – екзогенні та ендогенні по відношенню до національної економіки; досліджено інституційно-правову складову фінансового забезпечення інноваційної діяльності. Здійснено структурно-функціональний аналіз системи фінансового забезпечення інноваційного розвитку в Україні, висвітлено його особливості. Проведено діагностику стану фінансування інноваційної діяльності, що дало змогу виявити проблеми фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки в цілому по Україні та західному регіоні зокрема.

Визначено вектори удосконалення фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки. На основі використання елементів теорії нечіткої логіки розроблено модель оцінювання рівня ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки України. Запропоновано концепцію вдосконалення фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки із врахуванням іноземного досвіду, реалізація якої дасть можливість підвищити конкурентоспроможність вітчизняних підприємств та покращити стан економіки.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток, фінансове забезпечення інноваційного розвитку, система фінансового забезпечення інноваційного розвитку, модель на основі нечітких множин.

АННОТАЦИЯ

Пилипюк Я. В. Финансовое обеспечение инновационного развития экономики Украины. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук

по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко, Львов, 2019.

Диссертация посвящена разработке теоретических положений и прикладных рекомендаций по совершенствованию финансового обеспечения инновационного развития экономики Украины. Обоснованы концептуальные подходы и раскрыты теоретические основы инновационного развития экономики, выделены основные блоки факторов влияния на инновационное развитие экономики Украины – экзогенные и эндогенные по отношению к национальной экономике; исследована институционально-правовую составляющую финансового обеспечения инновационной деятельности. Осуществлен структурно-функциональный анализ системы финансового обеспечения инновационного развития в Украине, освещены его особенности. Проведена диагностика состояния финансирования инновационной деятельности, что позволило выявить проблемы финансового обеспечения инновационного развития экономики в целом по Украине и западном регионе в частности.

Определены векторы совершенствования финансового обеспечения инновационного развития национальной экономики. На основе использования элементов теории нечеткой логики разработана модель оценки уровня эффективности финансового обеспечения инновационного развития экономики Украины. Предложена концепция совершенствования финансового обеспечения инновационного развития национальной экономики с учетом зарубежного опыта, реализация которой позволит повысить конкурентоспособность отечественных предприятий и улучшить состояние экономики.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, инновационное развитие, финансовое обеспечение инновационного развития, система финансового обеспечения инновационного развития, модель на основе нечетких множеств.

SUMMARY

Pylypyuk Ya. V. Financial support of innovative development of the Ukrainian economy. – Qualification scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for the Candidate Degree in Economic Sciences, specialty 08.00.08 – money, finance and credit. – Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, 2019.

The dissertation is devoted to the development of theoretical bases and applied recommendations for improving the financial support of innovative amplification of the Ukrainian economy. The conceptual foundations are grounded and the theoretical principles of innovative economic development are revealed.

Definition of terms „innovative development”, „financial support of innovative development”, „financial system of innovation development”, „financial potential of innovation development ” are improved. In particular, „the system of financial support of innovative development” is considered as a set of economic relations of a regulatory and contractual nature concerning the formation and the use of centralized and decentralized financial resources with an innovative purpose; „the financial support of innovative development” is defined as a set of financial relationships resulting from tools, methods and levers of influence on the processes of development of innovative activity in order to search, attract and effectively use the financial resources necessary

for economic growth and the construction of an innovative society. The main blocks of factors affecting on the innovative development of the Ukrainian economy are identified – exogenous and endogenous factors in relation to the national economy. It is concluded that institutional and legal support of innovations in Ukraine is in a state of significant organizational and regulatory changes. An effective mechanism of state influence on providing innovative development of the national economy are legislative stimulation of innovative activity and the creation of favorable institutional and legal environment for the high-tech branches of economy. It was found that the innovation process is impossible without the main participants: science, business and the state.

Structural-functional analysis of financial support of innovative development in Ukraine is carried out and its features are highlighted. The three components of the system of financial support of innovative activity in Ukraine are distinguished: state financial institutions, financing objects and non-state agents.

Diagnostics of financial support of innovative activity at the national and regional levels of economy is performed. It is concluded that it is inappropriate to apply tax incentives to stimulate the development of the innovative component of the economy in the conditions of instability of the financial sphere and the chronic budget deficit of Ukraine. Indicators of innovation activity of three regions of the western region of Ukraine show the outflow of foreign investments and the passivity of domestic investors. Financing of innovation activity is slow due to the complex political and economic situation, imperfect legislative framework on the one hand, and the complexity of the process of organizing the implementation of innovations – on the other hand.

Vectors of the innovative development of the national economy financial support improvement are determined. The influence of innovation costs on the macroeconomic indicators of the national economy is investigated. A model for assessing the level of effectiveness of financial support for the innovative development of the Ukrainian economy based on the use of elements of the theory of fuzzy logic has been developed. The concept of improvement of financial support for innovative development of the national economy with the consideration of foreign experience is suggested. Goals of the concept are to fund R&D by means of innovative sources, activation of scientific and technological progress, stimulation of the innovative development of the national economy. Implementation of this concept will increase the competitiveness of domestic enterprises and will allow to achieve innovative, economic, ecological and social effects.

Key words: innovation, innovative activity, innovative development, financial support of innovative development, system of financial support of innovative development, model based on fuzzy sets.

Підписано до друку 31.05.2019 р.
Папір офсетний. Гарнітура Times. Формат 60x90/16. Ум.друк. арк. 0,9
Наклад 100 прим. Зам. № 241

Друк СПДФО Марусич М. М. Свідоцтво № 1252 від 30.12.1996
м. Львів, пл. Осмомисла, 5/11, тел./факс 261-51-31
e-mail: interprint-m@ukr.net